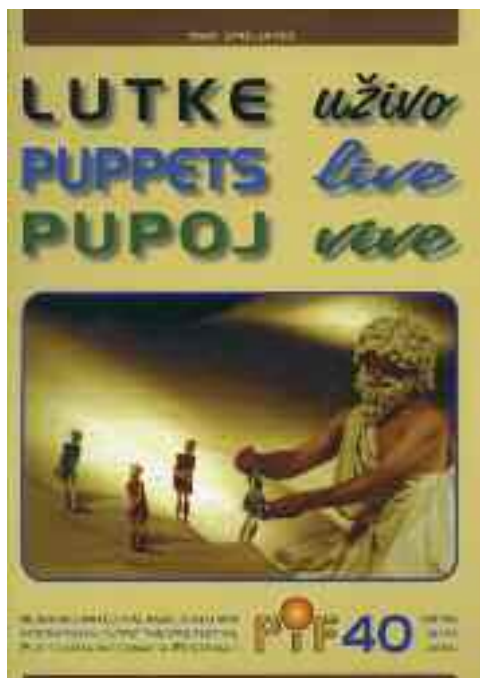

A 45. PIF logója

Ivan Špoljarec fotóalbuma a PIF 40 évéről

Pikk dáma. R. Oleg Zsugzsda, Grodnói Bábszínház

Livija Kroflin

EMBER ÉS BÁB VISZONYA A 45. PIF-EN

Ebben az évben (2012-ben) kisebb évfordulót ünnepeztünk – 45 év telt el a Nemzetközi Bábfesztivál indulása óta, amely 1968-ban kezdődött a horvátországi Zágráb fiatal eszperantistái jóvoltából. Azóta a PIF fesztivált minden évben megrendezzük, hogy megpróbáljuk bemutatni a világ bábművészetének legjavát, legérdekesebb eredményeit.

A 45 év során minden alapvető bábtechnika és ezek számos kombinációja és variációja megjelent a PIF-en, beleértve az animátor, a színész és a báb közötti kapcsolat szinte valamennyi formáját. Felépítette sajátos, össze nem téveszthető esztétikáját, amelyet mindenekelőtt a bábok tisztelete, az ember és a báb viszonyának érdekessége és a tökéletes animáció iránti elkötelezettség motivált.

A 45. PIF az ember és a báb kapcsolatának számos változatát mutatta be, de minden előadásnak közös jellemzője volt, hogy a báb nem szolgaként, hanem úrként szerepelt, a gondolkodás bábszerűsége, a báb jelenlétének tisztelete számított elsődleges célnak.

Amikor a *Szobatársak* című előadást néztük, melyet Szergej Ivannyikov rendezett és tervezett az oroszországi Krasznajarszk bábszínházában, a közönség megcsodálhatta az animáció orosz iskolájának tökéletességét. A bábosok teljesen elrejtőztek, és előtérbe került a „régimódi” varázs. A néző mindössze egy egyszerű szobát láthatott a színpadon, amelyet körben függöny határolt, és amelyben két bérlő élt együtt: egyik a jómodorú, kissé hisztérius és lassú felfogású, de (mint végül kiderült) eszes mackó, a másik a közismerten ravasz róka, egy kacér nősemély, aki észjárását és bájait arra használja, hogy folyton megegye lakótársa elemózsiáját. Hat bábjátékos mozgatta a két bábót – hárman az egyiket és hárman a másikat. A remek koordináció tette élvezetessé kicsik és nagyok számára egyaránt ezt az egyszerű mesét. A bábok rendkívül kifejezőek voltak, minden mozzanat erőteljesen működött. Nem meglepő, hogy a bábjátékosok díjat kaptak.

Mivel évtizedek óta az a szokás, hogy a bábos maga is jelen van a színpadon, ezért a rejtőzködést „régimódinak” szokás tartani. Szerintem ez olyan, mintha a pszichológia és az emberi természet örök elveit neveznék elavultnak.

Más előadásokban inkább a báb és a bábjátékos viszonya került előtérbe. A fehéroroszországi Grodnói Bábszínház *Pikk dáma* című produkciója, amelyet a kiváló Oleg Zsugzsda állított színpadra, elnyerte a legjobb rendezés díját. Az előadás Puskin szövegére, illetve Csajkovszkij operájára épült, felvonultatva a bűn és bűnhődés, a sors, a szerencse, a szerencsejáték iránti szenvedély, a szerelem és a halál témáját. A történetet a látható színészek és a bábok közösen adták elő. Miután az egyik színész részletesen elmagyarázta a kártyajáték szabályait, az előadás első jelenetét ugyancsak élő színész folytatta egy szomszédos helyiség asztalánál. Akkor tűntek föl a színpadon a bábok – kisméretű, szép, mívesen kivitelezett és precízen mozgatott marionettek (tervező: Margarita Sztasuljonok) –, amikor egy történetet kezdtek mesélni az öreg bárónőről, aki rejtélyes képességekkel rendelkezik: meg tudja jóslani a nyerő kártyalapot. Ettől a pillanattól kezdve a színészek a játék karaktereivé alakultak át; narrátorok is voltak, miközben a bábokat irányították. Azért szerepeltek színészekként, hogy a közönség jól láthassa eltűzött gesztusaikat, arcjátékukat és erőteljes érzelmeiket, amelyek a múlt eseményeit megismertető, sokkal kisebb marionettek mozdulatait kissé visszafogottabbá tették. Így az előadás egyszerre volt komoly és mulatságos, a közönség azonosulni tudott a szereplőkkel, de ironikus távolságban is volt tőlük. Bár a PIF inkább a mozgatók díjazását részesíti előnyben, a zsűri úgy döntött, hogy a szerepet megformáló színésznő, Larisza Mikulics kifejező produkcióját jutalmazza.

Nagyon eltérő, de hasonlóan briliáns előadás volt a spanyolországi Tian Gombau szólójátéka. Rosa Diaz *Kőről kőre* című feldolgozását játszotta, amely

Amikor Shlemil Varsóban járt.
R: Jelena Sitar Cvetko,
Maribori Bábszínház

Hogyan ment le a szél az emberek közé.
R: Tamara Kulinović,
Városi Bábszínház, Split

Kőről kőre.
Sz: Tian Gombau,
Spanyolország

Isidoro Ferrer könyvén alapult. Gombau a legjobb értelemben egyesítette a történet-mesélést és a bábjátékot. A három éven felülieknek szánt előadást nyilván a kicsik egyik kedvenc időtöltése, a tengerparti kagyló- és kavicsgyűjtés ihlette. A színpadra szórt homok és egy bőrdöng jelentette a tengerpartot és egy magányos fiú egész világát, aki barátot keres ebben az egyszerű, de mégis mélyen személyes történetben. Egy ócska, eldobott, rozsdás konzervdobozból lett a főszereplő, akinek a feje kavics, lábai pedig a bábos ujjai. Az előadás számos „bábos” mozzanatának egyike, amikor a fiú letelepszik, vagyis a játékos „leülteti” a konzervdobozt és az elindul az ujjakon. Egyszer csak „észreveszi”, hogy a bábuk eltűntek a lábai. „Gondolkodni kezd”, „emlékeiben kutat”, és rájön, hogy van két ceruza a füle mögött. Ezeket tette aztán a konzervdoboz-báb lábai helyére. Tian Gombau is egyike volt a négy bábjátékosnak, akik animációs díjban részesültek.

Neville Tranter ugyancsak díjat kapott a bábmozgatásért, és bebizonyította, hogy még mindig mester a bábosok között. Átváltozó képessége lenyűgöző. A *Punch és Judy Afganisztánban* című darabban (Tranter írta, tervezte, rendezte és adta elő a holland Stuffed Bábszínház produkciójaként) ő játszotta Nigel, a bábos szerepét, aki a szövetséges csapatok szórakoztatására érkezik Afganisz-

tánba. Bábjátékosként olyan figurákat keltett életre, mint a szívtelen TV-riporter, az idegbeteg ENSZ-katona, a tevehajcsár, akinek egyetlen megélhetési forrása a tevéje, a címszereplő Punch Bin Laden, továbbá az ő vérszomjas felesége és maga a Halál. Punch és Judy hagyományos bódéja és a kesztyűsbábok Tranter kezében szokatlanak tűntek, de szellemisége a megszokott maradt: groteszk, rendkívül mulatságos, humorától senki sem maradt közömbös, és elgondolkodtatott a világról, amelyben élünk.

A *Sirály és a kandúrbanda története* szerzője és rendezője a bolgár Katja Petrova. A történetet a Szófiai Bábszínház mutatta be Luis Sepúlveda regénye alapján. Újszerű bábjaival remek és szellemes volt. A macskafigurák feje mozgó ventilátorokból készült. Az előadás újra bebizonyította, mennyire fontos a bábszínházban az anyag kiválasztása. Maja Petrova, a tervező remekül döntött, amikor cicabábjainak felismerhető mozdulatai egyszerre voltak valóságosak és mesterkélték. A színészek nagyszerűen éltek a lehetőségekkel, amelyeket a bábok kínáltak.

A legjobb előadásnak járó „Milan Čečuk”-nagydíjat a szlovén Maribori Bábszínház *Amikor Shlemil Varsóban járt* című produkciója kapta, amelyet Jelena Sitar Cvetko rendezett, Svetlan Junaković és Darka Erdelji tervezett. Ritkán fordul elő, hogy „kicsiknek szóló” előadás részesül nagy elismerésben.

Szobatársak
R: Szergej Ivannyikov,
Krasznojarszk

Doktor Jajdefáj, R. Tamara Kulinović,
Gyermekszínház, Eszék

A produkció a legkisebbeknek szól, kis térben, egy konyhaszekrényben, és körülötte három színész játszott kisméretű bábokkal. Minden karakterhez másfajta bábót használtak: Shlemil fiókban alvó gyermekei ujjbábok, felesége kerekcsukás rúdmarionett, Shlemil polgártársai síkbábok, a város vezetői pedig maszkos színészek. A főszereplő, Shlemil marionett. A bábtechnikát nyilván körültekintően választották meg, akárcsak a szövevényes elbeszélést, az animációt és a különböző hangszereseken megszólaló zenét. A horvát bábszínházat három produkció képviselte, amelyből kettőt, a *Doktor*

*Jajdefáj*t (B. Mihaljević Gyermekszínház, Eszék) és a *Howyan ment le a szél az emberek közé* címűt (Városi Bábszínház, Split) egy fiatal, Szentpéterváron végzett horvát bábrendező, Tamara Kulinović állította színpadra. Bár a két előadás nagyon különbözött egymástól, azt bizonyította, hogy a rendező pontosan tudja, miért és miként alkalmazza a bábót, azok mire képesek, és milyen cselekvéseket kell végrehajítaniuk. Az eszéki Művészeti Akadémia hallgatói is a horvát bábművészeti reménységei, akik vizsgadarabjukkal megmutatták, mi az animáció lényege.

A 45. PIF-et 2012. szeptember 4. és 9. között rendezték meg Zágrábban, a Nemzetközi Kulturális Központ szervezésében. Tíz országból tizenöt társulat vett részt a hivatalos programban (Brazília, Bulgária, Csehország, Fehéroroszország, Kanada, Hollandia, Oroszország, Spanyolország, Szlovénia és Horvátország). Terveink szerint a következő fesztivál fő témája az árnyjáték lesz.

Benkő Krisztián fordítása

THE RELATIONSHIP OF PEOPLE TO PUPPETS AT THE 45TH INTERNATIONAL PUPPET FESTIVAL IN ZAGREB

Organised by the International Cultural Centre, the PIF (International Festival of Puppet Theatres) was held in Zagreb, Croatia for the 45th time from 4th to 9th September 2012. Fifteen companies from ten countries (Belarus, Brazil, Bulgaria, Canada, Czech Republic, the Netherlands, Russian Federation, Slovenia, Spain and Croatia) took part in the official programme and more companies in the accompanying programme. The shows that were the best examples of the recognisable PIF aesthetics, graced primarily by respect for the puppet, interest in the relation between a human and the puppet, and insistence on the excellence of animation, are the following: *Roommates* (Krasnoyarsk Puppet Theatre, Russian Federation), *The Queen of Spades* (Grodno Regional Puppet Theatre, Republic of Belarus), *Stone by Stone* (El Teatre De L'home Dibuixat, Spain), *Punch and Judy in Afghanistan* (Stuffed Puppet Theatre, the Netherlands), *When Shlemiel Went to Warsaw* (Maribor Puppet Theatre, Slovenia), *Good Doctor Jojboli* (B. Mihaljević Children's Theatre in Osijek, Croatia) and *How the Wind Went Down to the People* (Split City Puppet Theatre, Croatia).

Lengyel bábkiallítás a PIF-en, a MČUK előterében

Beszélgetés az előadások szünetében Henryk Jurkowskival és Vladimír Predmerskývel (Fotók: Migliczi Éva)

